

Z badań

KRYSTYNA KUŚMIERCZYK, LUCYNA PISKIEWICZ
IBRKK – Warszawa

Konsumpcja w Polsce na tle pozostałych krajów Unii Europejskiej

Poziom konsumpcji w krajach europejskich jest bardzo zróżnicowany, warunkuje go bowiem wiele czynników, wśród których kluczową rolę odgrywa rozwój społeczno-gospodarczy. Równie ważne są także czynniki o charakterze historycznym, kulturowym czy politycznym.

W ostatnich latach obserwuje się stopniowe zmniejszanie dystansu dzielącego kraje wysoko rozwinięte od krajów o niższym poziomie rozwoju, w tym Polski, zarówno pod względem rozwoju gospodarczego, jak i poziomu konsumpcji. W artykule przedstawiono występujące w tym zakresie różnice między poszczególnymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej i zmiany, jakie dokonały się w ciągu dziesięciu lat.

Kondycja materialna sektora gospodarstw domowych

Istotny wpływ na kondycję gospodarstw domowych – ich dochody i wydatki – wywiera sytuacja ekonomiczna kraju. Głównym bodźcem rozwoju spożycia jest wzrost gospodarczy. Wielkość produktu krajowego brutto i skala jego wzrostu świadczą o pomyślnie rozwijającej się gospodarce, co warunkuje osiągnięcie wyższego poziomu dobrobytu ludności, a zatem i konsumpcji¹.

Podstawowym miernikiem charakteryzującym rozwój społeczno-ekonomiczny jest produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Miernik ten wykazuje bardzo duże zróżnicowanie między poszczególnymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej (tablica 1).

¹ Por. Z. Rusnak, *Porównanie przestrzenno-czasowe wybranych aspektów warunków życia ludności*, (w:) *Badania przestrzenne rynku i konsumpcji a polityka regionalna Unii Europejskiej*, red. K. Mazurek-Lopacińska, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2001, s. 167.

Tablica 1

Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny rynkowe)

Kraje	Produkt krajowy brutto						
	euro na mieszkańca		zróżnicowanie PKB		dynamika nominalnego wzrostu PKB		stopa realnego wzrostu PKB
			UE 27=100		2000=100		
	2000	2010	2000	2010			
UE-27	19 000	24 400	100,0	100,0	128,4	103,8	2,0
Austria	26 000	34 100	136,8	139,8	131,2	103,3	2,1
Belgia	24 600	32 600	129,5	133,6	132,5	103,2	2,2
Bułgaria	1 700	4 800	8,9	19,7	282,4	104,3	0,4
Cypr	14 300	20 600	75,3	84,4	144,1	100,0	1,1
Dania	32 500	42 500	171,1	174,2	130,8	104,7	1,3
Estonia	4 500	10 700	23,7	43,9	237,8	103,9	2,3
Finlandia	25 500	33 300	134,2	136,5	130,6	103,1	3,3
Francja	23 700	29 900	124,7	122,5	126,2	102,4	1,7
Grecja	12 600	20 100	66,3	82,4	159,5	98,0	-3,5
Hiszpania	15 600	22 800	82,1	93,4	146,2	100,0	-0,1
Holandia	26 300	35 400	138,4	145,1	134,6	102,3	1,7
Irlandia	27 800	34 900	146,3	143,0	125,5	97,2	-0,4
Łitwa	3 600	8 400	18,9	34,4	233,3	105,0	1,4
Luksemburg	50 400	79 500	265,3	325,8	157,7	105,7	2,7
Łotwa	3 600	8 600	18,9	35,2	238,9	104,9	-0,3
Malta	11 000	14 800	57,9	60,7	134,5	105,0	2,5
Niemcy	24 900	30 300	131,1	124,2	121,7	104,5	3,7
Polska	4 900	9 300	25,8	38,1	189,8	114,8	3,9
Portugalia	12 500	16 200	65,8	66,4	129,6	102,5	1,4
Republika Czeska	6 200	14 200	32,6	58,2	229,0	105,2	2,7
Rumunia	1 800	5 800	9,5	23,8	322,2	105,5	-1,6
Słowacja	4 100	12 100	21,6	49,6	295,1	104,3	4,2
Słowenia	10 800	17 300	56,8	70,9	160,2	100,0	1,4
Szwecja	30 200	37 200	158,9	152,5	123,2	118,1	6,2
Węgry	4 900	9 700	25,8	39,8	198,0	106,6	1,3
Wielka Brytania	27 200	27 500	143,2	112,7	101,1	107,8	1,8
Włochy	21 000	25 700	110,5	105,3	122,4	102,0	1,8

Źródło: Opracowanie i obliczenia własne na podstawie: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>; <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00115> [15.07.2012].

Zarówno w 2000 r., jak i w 2010 r. tylko 12 krajów spośród obecnych członków Unii Europejskiej osiągało PKB przekraczające średnią wartość dla 27 krajów członkowskich. W tym okresie trzy pierwsze miejsca pod względem wielkości PKB przypadającego na 1 mieszkańca zajmowały kolejno: Luksemburg (którego PKB stanowił odpowiednio ok. 265% i 326% średniej unijnej), Dania (odpowiednio 171% i 174%) i Szwecja (ok. 159% i 154% średniej dla UE-27). Warto przy tym zwrócić uwagę, że tak wysoki wskaźnik PKB Luksemburga wynika prawdopodobnie z tego, iż pracuje tam dużo osób, które nie są obywatelami tego kraju. Wnoszą one wprawdzie wkład w wypracowanie PKB, lecz nie są uwzględniane przy obliczaniu wskaźnika PKB przeliczanego na 1 mieszkańca.

Najuboższymi państwami Unii Europejskiej, przez pryzmat tego wskaźnika, w latach 2000-2010 były: Bułgaria, Rumunia, Litwa i Łotwa. W 2000 r. Bułgaria i Rumunia osiągały poniżej 10%, a Litwa i Łotwa poniżej 20% wartości PKB *per capita* średnio w UE-27. Na przestrzeni omawianych lat kraje te charakteryzowała jednak bardzo wysoka dynamika wzrostu PKB w wymiarze nominalnym. W 2010 r. nadal zajmowały one ostatnie miejsca, lecz ich produkt krajowy brutto na mieszkańca zbliżył się do średniej unijnej i wynosił: w Bułgarii – 19,7%, w Rumunii – 23,8%, na Litwie – 34,4%, na Łotwie – 35,2%.

W latach 2000-2010 zmieniła się również sytuacja Polski. Wartość PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca zwiększyła się w tym okresie o blisko 90%. W 2000 r. wskaźnik osiągał 1/4 średniej dla UE-27, a w 2010 r. wyniósł ponad 38%. Bardzo korzystny dla Polski był rok 2010. Zarówno dynamika nominalnego wzrostu PKB *per capita*, jak i stopa realnego wzrostu PKB należały do najwyższych w Unii Europejskiej (wzrost odpowiednio o blisko 15% i 3,9%).

Mierniki rozwoju i wzrostu gospodarczego w postaci wielkości PKB *per capita* nie są jednak pełnym odzwierciedleniem poziomu życia ludności. Miernikiem makroekonomicznym, świadczącym o kondycji materialnej ludności danego kraju i określającym materialny poziom życia, są dochody do dyspozycji brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca w sektorze gospodarstw domowych². Dochody do dyspozycji przeznaczone są na finansowanie spożycia i oszczędności (czyli na spożycie odłożone w czasie). Ponadto poziom konsumpcji ludności ograniczony jest poziomem cen i ich relacjami.

Z dostępnych danych Eurostatu można wnioskować o zmianach, jakie zaszły w realnych dochodach do dyspozycji w sektorze gospodarstw domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Wartość tych dochodów obliczana jest według parytetu siły nabywczej i wyrażana we wspólnej umownej walucie PPS³ (tablica 2).

² Sektor gospodarstw domowych tworzą osoby fizyczne wspólnie zamieszkujące i wspólnie utrzymujące się oraz wszystkie gospodarstwa zbiorowe, tj. mieszkańcy domów pomocy społecznej, placówek opiekuńczo-wychowawczych, klasztorów, więzień itp.

³ Parytety siły nabywczej stanowią rodzaj kursów wymiany walut, które stosuje się w celu przeliczenia wskaźników ekonomicznych wyrażonych w walutach krajowych na wspólną umowną walutę. Eliminują one wpływ różnic w poziomach cen między państwami uczestniczącymi w badaniu, a tym samym umożliwiają bezpośrednie porównanie wielkości PKB i jego składowych. Wspólną umowną walutą przyjętą w Unii Europejskiej jest standard siły nabywczej (PPS – *Purchasing Power Standard*).

Tablica 2

**Dochody realne gospodarstw domowych i poziom cen
w krajach Unii Europejskiej w latach 2000 i 2010**

Kraje	Realne dochody do dyspozycji w sektorze gospodarstw domowych na 1 mieszkańca						Wskaźnik poziomu cen ^a	
	PPS		zróżnicowanie dochodu		dynamika wzrostu dochodu		UE-27=100	
			UE-27=100		2000 =100	rok poprzedni =100		
	2000	2010	2000	2010	2000	2010	2000	2010
UE 27	14 698	19 359	100,0	100,0	131,7	102,5	100,0	100,0
Austria	18 599	22 896	126,5	118,3	123,1	103,1	104,1	110,4
Belgia	18 317	21 906	124,6	113,2	119,6	101,9	102,6	115,6
Bułgaria	-	7 180	-	37,1	-	104,0	32,3	44,6
Cypr	13 104	20 146	89,2	104,1	153,7	105,4	88,0	90,6
Dania	15 523	20 089	105,6	103,8	129,4	105,3	132,3	147,1
Estonia	6 350	10 844	43,2	56,0	170,8	101,7	48,4	68,2
Finlandia	14 131	21 305	96,1	110,1	150,8	104,3	120,4	122,8
Francja	17 875	22 744	121,6	117,5	127,2	103,1	105,6	111,5
Grecja	-	17 192	-	88,8	-	95,4	81,2	92,5
Hiszpania	14 254	18 907	97,0	97,7	132,6	98,9	84,2	95,9
Holandia	17 183	21 331	116,9	110,2	124,1	101,8	99,5	108,7
Irlandia	15 855 ^b	19 668	107,9	101,6	124,0	101,3	113,1	124,0
Litwa	6 451	10 836	43,9	56,0	168,0	98,8	44,4	59,2
Luksemburg	-	28 882 ^c	-	149,2	-	-	110,4	131,9
Łotwa	5 090	9 007	34,6	46,5	177,0	99,8	49,7	64,9
Malta	-	-	-	-	-	-	69,2	73,6
Niemcy	17 970	23 592	122,3	121,9	131,3	104,5	110,3	103,7
Polska	7 778	12 118	52,9	62,6	155,8	106,4	51,4	57,4
Portugalia	12 147	16 034	82,6	82,8	132,0	104,1	83,5	86,5
Republika Czeska	9 845	13 483	67,0	69,6	137,0	101,3	42,9	70,1
Rumunia	3 849	7 799	26,2	40,3	202,6	100,7	36,6	51,2
Słowacja	7 387	13 550	50,3	70,0	183,4	106,2	39,9	65,9
Słowenia	11 922	16 148	81,1	83,4	135,4	102,7	71,1	83,8
Szwecja	15 814	21 313	107,6	110,1	134,8	101,7	127,4	125,6
Węgry	8 182	11 077	55,7	57,2	135,4	100,1	43,3	59,0
Wielka Brytania	17 671	21 919	120,2	113,2	124,0	103,0	121,1	102,0
Włochy	17 089	20 027	116,3	103,5	117,2	101,8	98,2	104,6

^a Wskaźnik poziomu cen obliczony wg spożycia indywidualnego skorygowanego. Spożycie indywidualne skorygowane dotyczy dóbr i usług rzeczywiście konsumowanych przez osoby fizyczne, niezależnie od tego, czy zostały one kupione i opłacone przez gospodarstwo domowe, rząd lub instytucje niekomercyjne.

^b 2002.

^c 2009.

Źródło: Opracowanie i obliczenia własne na podstawie:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00113;>
http://ec.europa.eu/eurostat/product?code=prc_ppp_ind&language=en&mode=view [15.07.2012].

W 2000 r.⁴ najwyższe realne dochody do dyspozycji w sektorze gospodarstw domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca osiągnęły: Austria, Belgia, Niemcy, Francja i Wielka Brytania. Ich dochody o ponad 20% przekraczały średnią dla 27 krajów Unii. Dochody wyższe niż średnia unijna miały jeszcze Holandia, Włochy, Szwecja i Dania. W Polsce realny dochód do dyspozycji w sektorze gospodarstw domowych był niższy od średniej dla UE-27 o ok. 47%. Mniejszym dochodem dysponowali tylko mieszkańcy Słowacji, Litwy, Estonii, Łotwy i Rumunii. Różnica w poziomie dochodów między Austrią a Rumunią była ponad 4,8-krotna. Natomiast mieszkańcy Polski dysponowali dochodem ponad dwa razy wyższym niż mieszkańcy Rumunii.

W 2010 r. w stosunku do 2000 r. realny dochód do dyspozycji w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrósł we wszystkich krajach unijnych. Tempo wzrostu dochodów realnych w poszczególnych krajach było jednak bardzo zróżnicowane. W Polsce zwiększył się on o ponad 55%. Najwyższą dynamikę wzrostu odnotowano w krajach dawnego bloku wschodniego (Rumunia – ponad 200%, Słowacja – ponad 180%, Łotwa i Estonia – ponad 170%, Litwa – 168%). W ciągu omawianych 10 lat w najmniejszym stopniu dochód ten wzrósł we Włoszech i Belgii (poniżej 20%), a także w Danii, Francji, Holandii, Wielkiej Brytanii, Irlandii i Austrii (mniej niż 30%).

W 2010 r. najwyższe dochody realne mieli mieszkańcy Luksemburga (149,2% średniej unijnej) oraz Niemiec (ok. 122%). Dochody przekraczające średnią unijną miało jeszcze 11 krajów: Austria, Francja, Belgia, Wielka Brytania, Holandia, Szwecja, Finlandia, Cypr, Dania, Włochy i Irlandia. Realne dochody do dyspozycji polskich gospodarstw domowych osiągnęły 62,6% średniej dla 27 krajów Unii Europejskiej. Najniższy poziom dochodów miały Bułgaria (37,1% średniej) i Rumunia (40,3% średniej UE-27).

Warto również zwrócić uwagę, że na kształtowanie się dochodów ludności w 2010 r. wpłynął światowy kryzys finansowy. Między 2007 r. (czyli w okresie przed kryzysem finansowym) i 2010 r. realny dochód brutto w 27 krajach Unii Europejskiej zwiększył się średnio o ok. 2,5%. Polska należy do krajów, gdzie odnotowano w tym okresie najwyższy wzrost realnego dochodu (o 12,4%), wyższy wzrost miała jedynie Bułgaria (o 20,5%). Natomiast w kilku krajach unijnych dochody ludności zmniejszyły się, najbardziej na Łotwie (o 20%), Litwie (o 11%) i w Grecji (o 11%)⁵.

Możliwości nabywcze, a co za tym idzie poziom i struktura konsumpcji gospodarstw domowych uzależnione są nie tylko od wysokości ich dochodów, ale także od poziomu cen. W 2010 r. najwyższy poziom cen odnotowano w Danii, gdzie o ponad 47% przekraczał on średnią dla UE-27. Poziom cen przekraczający średnią o ponad 20% występował także w Luksemburgu, Szwecji, Irlandii i Finlandii (tablica 2). Polska

⁴ Dane dotyczące 2000 r. są niepełne, gdyż w przypadku niektórych krajów brak jest informacji o dochodach gospodarstw domowych.

⁵ B. Milusheva, P. Gal, *Income per capita varies by 1 to 4 across EU countries*, „Statistics in focus” 2012, No. 35, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-SF-12-035 [17.08.2012].

pod względem poziomu cen zajmowała 25 miejsce wśród 27 krajów unijnych (57,4% średniej UE-27). Najniższy poziom cen, mniejszy niż połowa średniej unijnej, miały Bułgaria i Rumunia.

Poziom i struktura spożycia

Porównanie konsumpcji w poszczególnych krajach w ujęciu grup towarowo-usługowych i zmian zachodzących w tym zakresie umożliwiają dane statystyki europejskiej o charakterze makroekonomicznym, obrazujące wartość i strukturę spożycia indywidualnego⁶ w sektorze gospodarstw domowych. Dane dotyczące poziomu spożycia w 2010 r. wskazują na występowanie istotnych różnic między państwami członkowskimi UE. Najwyższy poziom wartości spożycia, 25 200 euro na 1 mieszkańca, miał Luksemburg (tablica 3). Przewaga Luksemburga nad pozostałymi krajami jest w tym przypadku niższa niż w odniesieniu do PKB, co wynika z faktu, że wydatki na spożycie obcokrajowców pracujących w Luksemburgu wykazywane są w rachunkach narodowych krajów ich zamieszkania.

Wysoki poziom wartości spożycia miały kolejno takie kraje, jak: Dania (20 300 euro), Austria (18 200 euro), Finlandia (17 600 euro), Szwecja (17 400 euro) i Belgia (17 000 euro). Z kolei najniższą wartość spożycia indywidualnego w sektorze gospodarstw domowych odnotowały Bułgaria (3000 euro) i Rumunia (3600 euro). Polska znalazła się na 21 miejscu, z kwotą 5600 euro na 1 mieszkańca. Zbliżony do Polski poziom spożycia miały także Węgry, Estonia i Litwa. Różnica w wartości spożycia pomiędzy skrajnymi krajami, tj.: Luksemburgiem i Bułgarią, była 8,4-krotna, a między Luksemburgiem i Polską – 4,5-krotna.

Porównując wartość spożycia w 2010 r. z wartością z 2000 r., można stwierdzić, że największy wzrost odnotowały kraje, które przystąpiły do Unii w ostatniej dekadzie, a zwłaszcza kraje byłego „bloku wschodniego”. W tym okresie 3-krotnie wzrósł poziom spożycia w Rumunii i na Słowacji, ponad 2-krotnie w Bułgarii, Estonii, na Litwie, Łotwie i w Czechach. W Polsce zwiększyło się ono o ponad 80%. Najmniejsze przyrosty odnotowano w Niemczech (o 19%), Szwecji (o 20,8%), Holandii (o 21,5%) i we Włoszech (o 24%). Jedyнным krajem, w którym wartość ta obniżyła się, była Wielka Brytania (spadek o 1,2%).

Spożycie indywidualne w sektorze gospodarstw domowych stanowi istotną składową PKB danego kraju. W 2010 r. udział spożycia indywidualnego w PKB osiągnął najmniejszą wartość w Luksemburgu – 31,7%, najwyższą natomiast w Grecji – 72,9%. W Polsce kształtował się on na poziomie 60,4%.

⁶ Spożycie indywidualne obejmuje wydatki poniesione przez sektor gospodarstw domowych na zakup wyrobów i usług rynkowych łącznie z wydatkami w zakładach gastronomicznych, spożycie naturalne produktów rolnych pochodzących z własnej produkcji, zakupy usług nierynkowych w zakresie oświaty, wychowania, ochrony zdrowia i opieki społecznej, kultury i sztuki, kultury fizycznej, sportu, turystyki i wypoczynku świadczonych na zasadach częściowej odpłatności oraz usługi mieszkaniowe.

W większości krajów unijnych udział spożycia indywidualnego w PKB był niższy niż w 2000 r. W Polsce obniżył się on o 2,7 pkt. proc. W ośmiu krajach zwiększył się, najwięcej (o 5,5 pkt. proc.) w Finlandii.

Tablica 3

Wartość spożycia w sektorze gospodarstw domowych

Kraje	Wartość spożycia			% PKB	
	w euro na mieszkańca		dynamika 2000=100		
	2000	2010		2000	2010
Austria	13 900	18 200	130,9	53,5	53,3
Belgia	12 900	17 000	131,7	52,3	51,6
Bulgaria	1 200	3 000	250,0	68,0	62,4
Cypr	9 200	13 500	146,7	63,9	65,5
Dania	15 300	20 300	132,7	46,9	47,7
Estonia	2 400	5 400	225,0	54,4	50,6
Finlandia	12 100	17 600	145,5	47,4	52,9
Francja	12 900	16 700	129,5	54,3	56,0
Grecja	9 000	14 700	163,3	71,4	72,9
Hiszpania	9 200	12 900	140,2	58,8	56,7
Holandia	13 000	15 800	121,5	49,6	44,5
Irlandia	13 000	16 700	128,5	46,6	47,8
Litwa	2 300	5 400	234,8	65,0	64,2
Luksemburg	19 900	25 200	126,6	39,4	31,7
Łotwa	2 200	5 300	240,9	62,9	62,1
Malta	6 900	8 800	127,5	62,8	59,7
Niemcy	14 200	16 900	119,0	56,8	55,9
Polska	3 100	5 600	180,6	63,1	60,4
Portugalia	7 700	10 400	135,1	61,8	63,8
Republika Czeska	3 200	7 000	218,8	51,2	49,6
Rumunia	1 200	3 600	300,0	67,3	62,7
Słowacja	2 300	7 000	304,3	55,5	57,4
Słowenia	6 100	9 600	157,4	56,3	55,3
Szwecja	14 400	17 400	120,8	47,6	46,8
Węgry	2 600	5 000	192,3	53,4	51,8
Wielka Brytania	17 100	16 900	98,8	63,1	61,6
Włochy	12 500	15 500	124,0	59,6	60,2

Źródło: Opracowanie i obliczenia własne na podstawie: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/hui/setupModifyTableLayout.do>; Rocznik Statystyki Międzynarodowej 2012, GUS, Warszawa 2012.

Porównując strukturę spożycia w Polsce, która obejmuje podstawowe grupy towarów i usług konsumpcyjnych, ze strukturą w poszczególnych krajach Unii Europejskiej, zauważyć można duże i utrzymujące się, pomimo zachodzących zmian, różnice, zwłaszcza w stosunku do krajów wysoko rozwiniętych.

Jednym z wyznaczników standardu życia i poziomu nowoczesności konsumpcji jest udział żywności w ogólnej wartości spożycia. W krajach o wysokim poziomie rozwoju udział ten kształtuje się na niskim poziomie. W 2010 r. najniższe wskaźniki udziału miały: Luksemburg (9,2%), Irlandia (9,8%), Wielka Brytania (9,4%), Austria (10,2%), Niemcy (11,0%), Dania (11,2%) i Holandia (11,7%), najwyższe zaś Rumunia (29,1%) i Litwa (26,4%). W Polsce wartość spożycia żywności i napojów bezalkoholowych stanowiła 19,6% ogólnego funduszu spożycia (tablica 4). Średnia dla UE-27 wynosiła 12,9%⁷. Wysoki udział wydatków na żywność w sposób bezpośredni wpływa na możliwości zaspokojenia innych potrzeb, zwłaszcza wyższego rzędu. W takich przypadkach możemy mówić o „żywnościowym modelu konsumpcji”.

Istotną i w większości krajów dominującą pozycję w strukturze spożycia zajmuje użytkowanie mieszkania i nośniki energii. Można przypuszczać, że wydatki na użytkowanie mieszkania i nośniki energii będą coraz większe, zwłaszcza ze względu na systematyczny wzrost cen różnych nośników energii. Najniższy ich udział odnotowano w takich krajach, jak: Malta (12,5%), Litwa (14,8%) i Portugalia (15,6%), najwyższy natomiast w Danii (29,8%), Szwecji i Finlandii (po 26,9%) oraz w Czechach (26,8%). W Polsce wskaźnik ten wynosił 24,2%. W przypadku niektórych krajów duży wpływ na wysokość tego wskaźnika mają uwarunkowania klimatyczne. Warto zauważyć, że udział tzw. wydatków niezbędnych, obejmujących żywność i napoje bezalkoholowe wraz z użytkowaniem mieszkania i nośnikami energii, stanowił w Polsce blisko 44% ogólnej wartości spożycia, na Malcie najmniej, bo 27,7%, a w Rumunii najwięcej – 52,6%.

Dość znaczne różnice wystąpiły także w przypadku udziału wydatków na alkohol i wyroby tytoniowe. W Czechach udział ten wynosił 9,1%, w Luksemburgu 8,6%, w Estonii 8,5%, w Polsce 6,7%. W czternastu spośród dwudziestu sześciu badanych krajów udział ten był niższy niż 4% (najniższy we Włoszech – 2,7%). Średnia dla UE-27 wynosiła 3,5%.

Grupą towarów i usług dobrze obrazującą różnice w możliwościach zaspokojenia potrzeb jest udział wartości spożycia z tytułu rekreacji i kultury oraz hoteli i restauracji, które można utożsamiać z korzystaniem z usług i potrzebami wyższego rzędu. Najwyższy udział wydatków na restauracje i hotele odnotowano w Hiszpanii (16,9%), na Cyprze (14,9%), na Malcie (14,5%) i w Irlandii (13,5%). Wskaźniki powyżej 10% miały także Austria, Grecja i Portugalia. Najniższe wskaźniki wystąpiły na Litwie (2,8%) i w Polsce (2,9%). Średnia dla UE-27 wynosiła 8,9%. Wydaje się, że

⁷ Średnie wskaźniki udziału spożycia wybranych grup towarów i usług konsumpcyjnych zaczerpnięto z publikacji: *Polska w Unii Europejskiej*, GUS, Warszawa 2012.

na tak duże różnice w udziałach tych wydatków wpływają nie tylko czynniki ekonomiczne (sytuacja dochodowa, ceny), lecz także czynniki o charakterze kulturowym, często związane z tradycją danego kraju.

W przypadku rekreacji i kultury najwyższy udział w strukturze odnotowano w Danii, Finlandii, Szwecji, Wielkiej Brytanii i na Malcie (powyżej 11%), a także w Czechach, Austrii i Holandii (powyżej 10%), najniższy zaś w Grecji (5,7%), na Litwie (5,9%) i w Estonii (6%). W Polsce udział ten wynosił 7,8%, a średnia w UE-27 to 5,4%.

W przypadku transportu największym udziałem w strukturze spożycia charakteryzowały się takie kraje, jak: Luksemburg (17,1%), Litwa (16%), Słowenia (14,9%) i Francja (14%), najmniejszym zaś – Słowacja (7,2%), Czechy (9,2%) i Polska (9,3%).

Udział wydatków na łączność oscylował od 1,7% w Luksemburgu do 4% na Malcie i w Holandii. W Polsce kształtował się on na poziomie 3,1%.

Dość duże różnice udziału w strukturze spożycia indywidualnego można też odnotować w przypadku odzieży i obuwia. Największy udział tej grupy wydatków miał miejsce na Litwie i we Włoszech (po 7,7%), najmniejszy na Węgrzech, tylko 2,7%. W Polsce udział ten wynosił 4,1%, a średnia w UE-27 to 5,3%.

W makrostrukturze spożycia udział wydatków na wyposażenie mieszkania wynosił w Polsce 4,4%. Niższy udział odnotowano tylko w Estonii i na Łotwie (poniżej 4%). Najwyższe udziały miały Malta i Włochy (powyżej 7%).

Udział wydatków na ochronę zdrowia i na edukację warunkują w dużej mierze rozwiązania systemowe, jakie funkcjonują w danym kraju. Najniższy udział wydatków na zdrowie miała Wielka Brytania (1,7%), najwyższy zaś Grecja (6,9%). W Polsce udział ten kształtował się na poziomie 4,1%, a średnia w Unii to 3,7%. Udział wydatków na edukację oscylował w granicach od 0,3% w Wielkiej Brytanii do 2,6% w Grecji. W Polsce wynosił on 1,3%, a średnia w UE-27 to 1,1%.

W 2010 r. w stosunku do 2000 r. struktura spożycia w sektorze gospodarstwach domowych w Polsce i pozostałych krajach ulegała dość istotnym zmianom. Najwyższy spadek udziału żywności i napojów bezalkoholowych w ogólnym funduszu spożycia odnotowano na Łotwie (o 6,4 pkt. proc.), w Słowacji (o 6,1 pkt. proc.) i Rumunii (o 5,8 pkt. proc.). W Polsce udział ten obniżył się o 3,2 pkt. proc. (tablica 4). W pięciu krajach nastąpił niewielki wzrost udziału tej grupy wydatków, w Grecji o 1,1 pkt. proc., a w Belgii, Holandii, Portugalii i Szwecji nie przekroczył 0,8 pkt. proc.

Niemal wszystkie kraje Unii odnotowały wzrost udziału wydatków na użytkowanie mieszkania i nośniki energii. Największy wzrost miał miejsce w Danii (o 6,2 pkt. proc.), Grecji i w Czechach (po 5,8 pkt. proc.) oraz na Cyprze, w Hiszpanii, Irlandii i Luksemburgu (po ponad 4 pkt. proc.). W Polsce ich udział wzrósł o 3,7 pkt. proc. Spadek udziału tej grupy wydatków miał miejsce na Litwie (o 2,2 pkt. proc.), w Szwecji (o 0,6 pkt. proc.) i w Estonii (o 0,3 pkt. proc.).

Tablica 4
Struktura spożycia indywidualnego w sektorze gospodarstw domowych w krajach Unii Europejskiej^a w 2000 i 2010 r.
(z dochodów osobistych, ceny bieżące)

Kraje	Żywność i napoje bezalkoholowe		Napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe		Odzież i obuwie		Użytkowanie mieszkani i nośniki energii		Wyposażenie mieszkani		Zdrowie		Transport		Łączność		Rekreacja i kultura		Edukacja		Restauracje i hotele	
	2000	2010	2000	2010	2000	2010	2000	2010	2000	2010	2000	2010	2000	2010	2000	2010	2000	2010	2000	2010	2000	2010
	Austria	10,5	10,2	3,5	3,4	6,8	6,0	19,4	21,6	7,0	6,6	3,5	3,5	13,4	13,1	2,8	2,1	10,7	10,4	0,7	0,8	10,9
Belgia	13,0	13,8	3,6	3,7	5,1	5,0	23,4	24,0	6,5	5,9	5,2	5,4	12,4	12,1	2,3	2,2	9,4	9,1	0,5	0,5	5,6	5,9
Cypr	12,9	12,2	3,7	3,9	6,8	6,6	14,3	18,9	5,0	5,0	3,9	4,9	14,5	12,3	3,6	3,2	6,5	7,4	2,0	2,5	17,6	14,9
Dania	12,2	11,2	4,4	3,6	5,0	4,4	23,6	29,8	5,8	5,4	2,5	2,9	12,2	12,0	2,0	1,9	11,0	11,1	0,8	0,8	5,1	4,8
Estonia	20,3	19,8	7,5	8,5	6,5	5,0	22,9	22,6	4,9	3,9	2,9	2,7	10,2	13,8	3,0	3,0	8,1	6,0	1,1	1,1	6,2	5,9
Finlandia	12,6	12,3	5,8	5,1	4,6	5,0	24,7	26,9	4,8	5,4	3,8	4,6	12,9	11,0	3,1	2,2	11,3	11,5	0,5	0,4	6,4	6,3
Francja	13,9	13,4	3,6	3,1	5,3	4,3	23,1	25,5	6,0	5,8	3,3	3,8	14,6	14,0	2,4	2,8	8,8	8,6	0,6	0,9	7,1	7,0
Grecja	15,1	16,2	4,2	4,2	6,7	4,7	16,5	22,3	5,3	4,5	4,4	6,9	10,3	11,8	1,6	3,4	6,3	5,7	1,9	2,6	16,0	10,1
Hiszpania	14,3	14,1	3,0	3,0	6,2	5,2	15,3	20,2	5,8	4,8	3,3	3,5	12,4	11,6	2,4	2,8	9,1	8,2	1,6	1,4	18,1	16,9
Holandia	11,2	11,7	2,9	3,2	6,1	5,6	20,4	23,9	7,4	6,1	4,2	2,8	11,5	12,0	3,9	4,0	11,1	10,0	0,6	0,6	5,6	5,0
Irlandia	11,3	9,8	6,4	5,2	6,7	4,6	17,8	22,3	7,2	6,1	3,0	4,4	13,5	12,2	2,3	3,2	7,3	6,8	1,1	1,5	14,4	13,5
Litwa	30,6	26,4	8,2	7,2	6,1	7,7	17,0	14,8	4,3	4,9	3,5	4,9	14,2	16,0	2,6	2,4	6,1	5,9	0,6	1,0	3,3	2,8
Luksemburg	9,4	9,2	11,5	8,6	4,6	3,7	20,2	24,3	7,9	6,8	1,4	2,1	17,4	17,1	1,7	1,7	7,7	8,2	0,4	0,9	7,3	7,0
Łotwa	25,1	18,7	8,3	7,5	8,3	5,5	21,4	25,3	3,1	3,7	4,3	3,9	9,2	12,4	3,2	3,4	6,7	7,9	1,9	1,7	4,9	4,4
Malta	16,5	15,2	3,2	3,1	6,4	4,8	10,4	12,5	8,0	7,3	2,8	4,3	14,0	11,8	4,8	4,0	10,6	11,0	0,9	1,2	14,9	14,5
Niemcy	11,6	11,0	3,5	3,1	6,0	5,1	22,9	24,6	7,9	6,2	3,8	5,1	13,9	13,4	2,5	2,7	10,0	9,2	0,7	1,0	5,7	5,8
Polska	22,8	19,6	6,9	6,7	5,1	4,1	20,5	24,2	4,4	4,4	3,6	4,1	9,2	9,3	2,7	3,1	8,9	7,8	1,2	1,3	3,1	2,9
Portugalia	16,6	16,9	3,5	3,0	6,3	5,9	13,0	15,6	7,0	6,1	4,6	5,8	16,4	12,7	2,6	3,0	8,3	7,2	1,0	1,3	10,8	11,0
Rep. Czeska	18,0	13,8	8,6	9,1	5,0	3,0	21,0	26,8	5,8	5,3	1,4	2,5	10,2	9,2	2,2	3,2	11,2	10,2	0,4	0,8	8,2	7,5
Rumunia	34,9	29,1	5,4	3,7	3,5	2,8	22,8	23,5	4,2	5,1	2,4	3,7	10,9	13,5	3,1	2,2	4,6	4,9	0,9	2,0	4,9	5,0
Słowacja	23,4	17,3	5,9	5,0	5,6	4,1	22,3	25,3	4,7	6,3	2,2	4,0	8,6	7,2	3,2	3,8	8,4	9,7	0,6	1,5	7,6	5,7
Słowenia	16,7	14,9	5,4	5,3	6,0	5,2	19,0	19,0	5,9	6,4	3,2	3,8	15,7	14,9	2,3	3,1	10,2	9,2	0,9	1,4	6,3	7,1
Szwecja	12,1	12,3	4,1	3,6	4,7	5,1	27,5	26,9	4,4	5,2	2,8	3,4	14,4	12,9	3,1	3,2	11,8	11,3	0,0	0,3	5,0	5,4
Węgry	19,1	16,7	6,3	7,4	4,1	2,7	18,2	22,0	6,2	4,6	3,7	4,2	15,0	13,1	3,9	3,8	8,2	7,8	1,4	1,5	5,7	6,9
W. Brytania	9,8	9,4	3,9	3,5	5,6	5,6	17,9	23,9	6,0	5,1	1,6	1,7	15,2	14,6	2,1	2,0	11,7	11,2	1,6	1,5	10,7	9,9
Włochy	15,1	14,4	2,6	2,7	8,8	7,7	18,3	22,2	8,0	7,1	3,1	3,0	14,0	12,9	2,5	2,4	7,5	7,2	1,0	1,0	9,2	9,8

^a Brak danych statystycznych dotyczących Bułgarii.

Źródło: Rocznik Statystyki Międzynarodowej 2012, GUS, Warszawa 2012.

Należy zauważyć, że wzrost udziału wydatków na użytkowanie mieszkania i nośniki energii był wyższy niż spadek udziału spożycia żywności. Spowodowało to, niemal we wszystkich krajach, wzrost udziału wydatków niezbędnych w ogólnym funduszu spożycia, co mogło niekorzystnie wpłynąć na zaspokojenie pozostałych grup potrzeb konsumpcyjnych przez mieszkańców tych krajów.

W większości krajów Unii obniżył się udział wartości spożycia napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych. Najbardziej w Luksemburgu (o 2,9 pkt. proc.) i w Rumunii (o 1,7 pkt. proc.). W Polsce obniżył się on o 0,2 pkt. proc. Największy przyrost udziału odnotowano natomiast w Estonii i na Węgrzech (po ok. 1 pkt. proc.).

Tylko w Szwecji i Finlandii wzrósł udział wydatków na odzież i obuwie (po 0,4 pkt. proc.). W pozostałych krajach udział tych wydatków obniżył się, najbardziej na Łotwie (o 2,8 pkt. proc.), w Irlandii (o 2,1 pkt. proc.) oraz w Czechach i Grecji (po 2 pkt. proc.). W Polsce ich udział obniżył się o 1 pkt. proc.

W zdecydowanej większości badanych krajów spadł udział wydatków na wyposażenie mieszkania. Najbardziej w Niemczech (o 1,7 pkt. proc.) i na Węgrzech (o 1,6 pkt. proc.). Najwyższy przyrost udziału odnotowano w Słowacji (o 1,6 pkt. proc.) i Rumunii (o 1,1 pkt. proc.). W Polsce, podobnie jak na Cyprze, był na takim samym poziomie jak w 2000 r.

W nielicznych krajach zmniejszył się udział wydatków związanych z ochroną zdrowia (najbardziej w Holandii o 1,4 pkt. proc.). W pozostałych krajach, poza Austrią, gdzie pozostał na takim samym poziomie, udział ten wzrósł – najbardziej w Grecji (o 2,5 pkt. proc.) i na Słowacji (o 1,8 pkt. proc.). W Polsce natomiast wzrósł on o 0,5 pkt. proc.

Największy spadek udziału wydatków na transport nastąpił w Portugalii (o 3,7 pkt. proc.) oraz na Cyprze i Malcie (po 2,2 pkt. proc.), znaczny przyrost odnotowano natomiast w Estonii (o 3,6 pkt. proc.) i na Łotwie (o 3,2 pkt. proc.). W Polsce udział tych wydatków zwiększył się o 0,1 pkt. proc. Można również stwierdzić, że tendencje do spadku udziału wydatków związanych z transportem wystąpiły w dwudziestu krajach UE.

W ponad połowie krajów zmniejszył się udział wydatków na łączność, najbardziej w Finlandii i Rumunii (po 0,9 pkt. proc.). Największy przyrost wystąpił natomiast w Grecji (o 1,8 pkt. proc.). W Polsce wskaźnik ten zwiększył się o 0,4 pkt. proc.

W zdecydowanej większości krajów widoczny był spadek udziału wydatków związanych z kulturą i rekreacją. W największym stopniu wskaźnik ten obniżył się w Estonii (o 2,1 pkt. proc.) oraz w Polsce, Portugalii i Holandii (po 1,1 pkt. proc.). Największy przyrost wystąpił natomiast w Słowacji (o 1,3 pkt. proc.) i na Łotwie (o 1,2 pkt. proc.).

Podobna tendencja widoczna była również w przypadku wydatków na hotele i restauracje. Największy spadek udziału odnotowano w Grecji (o 6,1 pkt. proc.),

natomiast wzrost na Węgrzech (o 1,2 pkt. proc.). W Polsce wskaźnik ten obniżył się o 0,2 pkt. proc.

W badanych latach udział wydatków na edukację wzrósł w większości krajów Unii, przy czym najbardziej w Rumunii (o 1,1 pkt. proc.), a najmniej w Polsce, Austrii i na Węgrzech (po 0,1 pkt. proc.), obniżył się natomiast w Estonii, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii i na Łotwie (w granicach 0,1-0,2 pkt. proc.). W Belgii, Danii, Estonii, Holandii i we Włoszech nie odnotowano zmian w tym zakresie.

Zmiany odnotowane w strukturze spożycia w skali makroekonomicznej są przede wszystkim rezultatem przeobrażeń zachodzących w skali mikroekonomicznej, czyli w samych gospodarstwach domowych.

Kraje o podobnej strukturze spożycia indywidualnego

Na podstawie zaprezentowanych struktur spożycia w sektorze gospodarstw domowych w poszczególnych krajach Unii Europejskiej trudno jest wskazać, w jakim stopniu są one do siebie podobne lub w jakim stopniu różnią się między sobą. Uniemożliwia to również określenie w miarę jednorodnych grup krajów ze względu na realizowaną konsumpcję w skali makroekonomicznej. Celom takim służą metody analizy wielowymiarowej⁸.

Analizie poddano 26 obiektów (krajów UE) charakteryzowanych przez 12 zmiennych diagnostycznych opisujących struktury wydatków konsumpcyjnych (żywność i napoje bezalkoholowe, napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe, odzież i obuwie, użytkowanie mieszkania i nośniki energii, wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego, zdrowie, transport, łączność, rekreacja i kultura, edukacja, hotele i restauracje i pozostałe towary i usługi konsumpcyjne). Otrzymane wyniki w postaci macierzy odległości (tablica 5) wskazują, że najbardziej podobną strukturę spożycia towarów i usług konsumpcyjnych miały gospodarstwa domowe z Finlandii i Szwecji; Belgii i Niemiec; Belgii i Francji; Francji i Niemiec; Holandii i Niemiec; Cypru i Hiszpanii; Francji i Szwecji; Danii i Szwecji. Najbardziej natomiast różniły się w tym zakresie gospodarstwa domowe z Austrii i Rumunii; Cypru i Rumunii; Danii i Rumunii; Irlandii i Litwy oraz Rumunii; Litwy i Luksemburga oraz Wielkiej Brytanii; Luksemburga i Rumunii; Malty i Rumunii; Holandii i Rumunii; Wielkiej Brytanii i Rumunii.

⁸ Por. B.S. Everitt, S. Landau, M. Leese, *Cluster analysis*, Oxford University Press, London 2001; T. Grabiński, S. Wydymus, A. Zeliaś, *Metody taksonomii numerycznej w modelowaniu zjawisk społeczno-gospodarczych*, PWN, Warszawa 1989.

Tablica 5

**Macierz odległości euklidesowych^a krajów wg struktury spożycia indywidualnego
w sektorze gospodarstw domowych w 2010 r.**

Kraje	Austria	Belgia	Cypr	Dania	Estonia	Finlandia	Francja	Grecja	Hiszpania	Irlandia	Litwa	Luksemburg	Łotwa	Malta	Holandia	Niemcy	Polska	Portugalia	Rep. Czeska	Rumunia	Słowacja	Słowenia	Szwecja	Węgry	W. Brytania	Włochy	
Austria	0.0	8.1	6.8	11.2	13.9	8.8	7.5	9.8	7.8	5.1	21.3	9.3	14.2	11.1	8.8	7.5	14.8	10.0	11.1	22.3	12.1	7.9	8.9	10.5	4.4	6.1	
Belgia		0.0	11.9	7.3	10.5	5.7	3.8	8.6	12.8	9.5	18.3	9.5	10.2	15.0	4.7	3.3	8.2	10.7	8.9	18.5	7.3	7.2	5.2	7.3	7.9	6.9	
Cypr			0.0	16.3	13.7	12.9	11.4	7.9	4.1	6.1	19.9	13.3	14.7	8.9	13.7	12.3	16.5	8.0	13.6	21.1	14.1	9.4	13.6	11.2	10.2	7.6	
Dania				0.0	14.4	5.3	6.5	13.5	16.6	12.7	23.7	10.2	12.5	20.6	7.0	6.4	11.7	17.4	9.0	21.9	9.8	12.7	4.2	11.8	8.6	11.5	
Estonia					0.0	11.6	10.1	8.6	14.2	13.9	11.6	12.4	4.9	16.7	13.2	12.6	8.1	12.1	10.1	11.6	9.9	8.5	11.7	5.3	14.1	10.1	
Finlandia						0.0	5.5	10.0	13.4	10.5	20.8	9.4	9.4	17.2	7.6	6.1	10.3	14.4	5.9	19.6	7.2	9.7	3.2	8.8	7.9	8.9	
Francja							0.0	8.2	11.9	8.8	19.0	8.0	9.6	15.6	6.0	3.9	9.9	11.7	8.6	18.0	8.4	7.3	4.1	7.2	6.5	6.2	
Grecja								0.0	8.8	8.8	16.1	12.6	8.9	13.0	12.1	10.2	10.9	8.5	10.5	15.1	9.3	8.0	10.8	6.5	11.6	6.9	
Hiszpania									0.0	7.3	20.8	14.7	15.2	9.4	14.7	13.5	16.8	9.2	13.6	20.4	14.0	11.0	14.1	11.9	10.9	8.5	
Irlandia										0.0	22.3	9.7	14.7	12.3	10.6	9.0	15.1	10.5	11.0	22.6	12.7	9.7	11.0	10.4	7.4	7.6	
Litwa											0.0	21.3	14.1	18.9	20.8	20.5	15.2	14.7	20.6	11.7	18.1	14.2	20.6	14.5	22.5	17.2	
Luksemburg												0.0	12.8	17.6	9.9	8.2	14.3	15.0	10.2	22.4	13.8	9.3	8.9	9.9	6.7	14.0	10.8
Łotwa													0.0	18.5	13.0	12.0	8.1	14.4	8.6	12.1	8.3	9.9	9.9	6.7	14.0	10.8	
Malta														0.0	16.1	16.0	18.3	6.9	17.7	22.3	16.5	10.8	17.5	13.9	14.5	12.1	
Holandia															0.0	4.0	10.3	12.7	10.5	21.6	9.4	9.1	6.0	10.0	7.4	8.9	
Niemcy																0.0	10.9	12.3	10.0	20.9	9.7	8.2	4.8	9.2	6.4	7.7	
Polska																	0.0	13.5	9.7	14.5	5.9	10.8	10.5	7.5	14.6	11.8	
Portugalia																		0.0	15.3	18.1	13.1	7.3	14.4	9.9	12.9	8.2	
Rep. Czeska																			0.0	18.8	6.8	10.9	7.8	7.8	10.7	10.9	
Rumunia																				0.0	15.9	17.0	19.6	14.7	22.9	17.5	
Słowacja																					0.0	10.4	8.3	7.9	12.5	9.8	
Słowenia																						0.0	9.3	5.7	9.0	6.4	
Szwecja																							0.0	9.1	6.9	8.7	
Węgry																								0.0	10.9	8.4	
W. Brytania																									0.0	7.9	
Włochy																										0.0	

^a Odległość euklidesowa to geometryczna odległość w przestrzeni wielowymiarowej, którą oblicza się następująco: odległość(x,y) = $\{(x_i - y_i)^2\}^{1/2}$.

Źródło: Obliczenia i opracowanie własne na podstawie danych tablicy 4.

Polskie gospodarstwa domowe ze swoją strukturą spożycia w skali makroekonomicznej były najbardziej podobne do gospodarstw ze Słowacji, najbardziej zaś różniły się od gospodarstw z Malty.

Sporządzony dendrogram połączeń pozwolił na wyróżnienie sześciu skupień krajów charakteryzujących się zbliżoną strukturą spożycia indywidualnego w sektorze gospodarstwach domowych (schemat 1):

Skupienie I – reprezentowane przez Austrię, Wielką Brytanię, Irlandię i Luksemburg,

Skupienie II – reprezentowane przez Belgię, Niemcy, Francję, Holandię (Niderlandy), Danię, Finlandię i Szwecję,

Skupienie III – reprezentowane przez Cypr, Hiszpanię, Maltę i Portugalię,

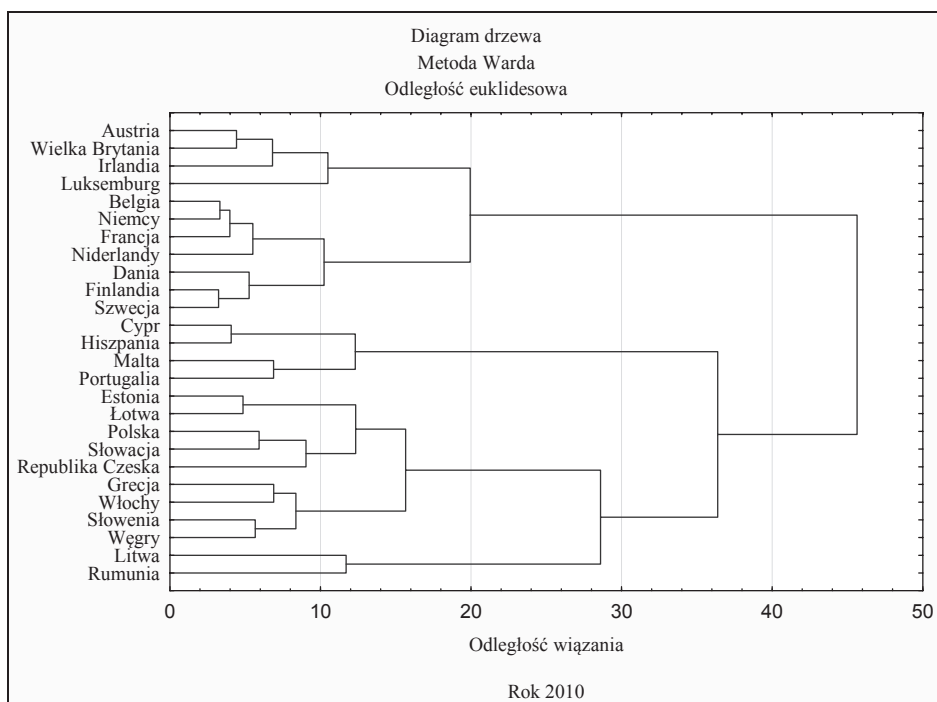
Skupienie IV – reprezentowane przez Estonię, Łotwę, Polskę Słowację i Czechy,

Skupienie V – reprezentowane przez Grecję, Słowenię, Włochy i Węgry,

Skupienie VI – reprezentowane przez Litwę i Rumunię.

Schemat 1

Skupienia krajów według struktury spożycia indywidualnego w sektorze gospodarstwach domowych w 2010 r. (dendrogram połączeń według metody Warda dla 26 obiektów)

Rozkłady struktury wydatków na poszczególne cele konsumpcyjne w sektorze gospodarstw domowych w krajach wchodzących w skład wydzielonych skupień dają podstawy do wnioskowania, że w stosunkowo najlepszej sytuacji ze względu na możliwość realizacji swoich potrzeb konsumpcyjnych – na co wskazują najkorzystniejsze struktury wydatków – są gospodarstwa domowe z krajów przynależnych do skupienia I i II. Charakteryzuje je najniższy udział wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe, a często wyższy od pozostałych krajów udział wydatków na transport, rekreację i kulturę, hotele i restauracje. Struktura spożycia w krajach przynależnych do skupienia VI wskazuje, że ich mieszkańcy mogą mieć problemy z zaspokojeniem swoich potrzeb, nawet tych z grupy podstawowych. W korzystniejszej sytuacji są mieszkańcy krajów reprezentujących skupienie IV, do którego należy także Polska, chociaż niektórzy z nich mogą mieć problemy z zaspokojeniem potrzeb, zwłaszcza tych z grupy ponadpodstawowych. Różnice w konsumpcji gospodarstw domowych w poszczególnych krajach w dużej mierze warunkowane są sytuacją społeczno-ekonomiczną.

Podsumowanie

Zaprezentowane mierniki dotyczące rozwoju gospodarczego, dochodów ludności oraz sytuacji w zakresie konsumpcji w sektorze gospodarstw domowych w Polsce i krajach Unii Europejskiej wskazują na duże dysproporcje między poszczególnymi krajami, szczególnie najlepiej rozwiniętymi a nowymi krajami, zwłaszcza z Europy Środkowej i Wschodniej. Jednak zróżnicowania te w badanym okresie systematycznie się zmniejszały. Wyraźniejsze zmiany, jakie zaszły w 2010 r. w stosunku do 2000 r., można dostrzec wśród „nowych” krajów Unii Europejskiej, które w różnym tempie upodabniają się do krajów o rozwiniętej gospodarce rynkowej i wysokim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego.

Mieszkańcy krajów o niższym poziomie zaspokajania potrzeb nie różnią się w motywacji do konsumpcji od mieszkańców krajów Europy Zachodniej. Można w ich przypadku raczej mówić o innych historycznych uwarunkowaniach politycznych i społeczno-gospodarczych, które determinują poziom i możliwości zaspokajania potrzeb. Przez całe dziesięciolecie marzyli oni o konsumpcji na wzór społeczeństw krajów o rozwiniętej gospodarce rynkowej, które – z racji wysokiego poziomu życia – mogły realizować „usługowy model konsumpcji”⁹.

Bibliografia

- Everitt B. S., Landau S., Leese M., *Cluster analysis*, Oxford University Press, London 2001.
Grabiński T., Wydymus S., Zeliaś A., *Metody taksonomii numerycznej w modelowaniu zjawisk społeczno-gospodarczych*, PWN, Warszawa 1989.

⁹ *Konsumpcja w Polsce 2000-2007*, IBRKK, Warszawa 2008, s. 96.

Konsumpcja w Polsce 2000-2007, IBRKK, Warszawa 2008.

Milusheva B., Gal P., *Income per capita varies by 1 to 4 across EU countries*, „Statistics in focus” 2012, No. 35, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-SF-12-035.

Polska w Unii Europejskiej, GUS, Warszawa 2012.

Rusnak Z., *Porównanie przestrzenno-czasowe wybranych aspektów warunków życia ludności*, (w:) *Badania przestrzenne rynku i konsumpcji a polityka regionalna Unii Europejskiej*, red. K. Mazurek-Łopacińska, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2001.

Streszczenie

W artykule zaprezentowane zostały wybrane uwarunkowania spożycia i konsumpcji w Polsce na tle pozostałych krajów Unii Europejskiej w skali makroekonomicznej i zmiany, jakie zaszły w tym zakresie na przestrzeni dziesięciu lat. Przedstawiono również skupienia krajów UE o zbliżonej strukturze konsumpcji w sektorze gospodarstw domowych. W celu ich wygenerowania zastosowano metody analizy wielowymiarowej. Podstawę analiz stanowiły dane statystyczne Eurostatu za lata 2000 i 2010.

Słowa kluczowe: PKB, dochód do dyspozycji w sektorze gospodarstw domowych, spożycie indywidualne w sektorze gospodarstw domowych, struktura spożycia, zmiany w konsumpcji, kraje UE o zbliżonej strukturze spożycia.

Kody JEL: E01, E21, E31

Consumption in Poland against the Background of Other EU Countries

Summary

In their article, the authors present the selected determinants of consumption in Poland against the background of other countries of the European Union in the macroeconomic scale and changes that took place in this respect over the ten years. They also present the clusters of EU countries with an approximate consumption pattern in the sector of households. In order to generate them the authors applied the multivariate analysis methods. The basis for the analysis was Eurostat's statistical data for the years 2000 and 2010.

Key words: GDP, disposable income in the sector of households, individual consumption in the sector of households, consumption pattern, changes in consumption, EU countries with an approximate consumption pattern.

JEL codes: E01, E21, E31